

FENIKS (13) *sb m*

f- (7), ph- (6); -e- (9), -oe- (4); *zawsze -x.*

e prawdopodobnie jasne (tak Cn).

sg N feniks (10). ◇ A feniksa (1). ◇ I feniks(e)m (1). ◇ L feniksie (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVII(XVIII) – XVIII w.

Bajeczny ptak, o barwnym upierzeniu, odradzający się z własnych popiołów; phoenix Cn [phoenix – ogniowaczek Mymer¹ 25, BartBydg; – jedyny ptak w Arabiej tak wielki jako orzeł a czerwone pierze na sobie mający, który (jako powiedają) gdy sześć i sto lat ma, sam się zapala a z tego się zaś popiołu rodzi Mącz 298c] (13) : on ptak miał na głowie grzebień podobny pawowemu y podgardłek grzebieniasty á około szyi jego była obręcz piękna iáfná prawie iáko złoto/ łam był wżyftek bárwy cżyrwoney álbo iáfnó brunathney/ á záfię pod brzuchem piorká piękne iáko róża/ ná kthorych była bárwá złota mieyfcy nákrapiána/ [...] then pták ktorego widziłz iest iedyny ptak Fenix. HistAl L2v; W tey Arábiey piłzą ptaká iednego być ná świećie Fenixá/ ktory gdy przydzie ku sześci set y sześćdziesiat lat/ ftárzeie sie/ wczyni łobie gniazdo z Káfyiey/ Mirry/ Kádzidlá roždżek/ połóży sie ná tym y obumrze/ z kości onych y z rozmaitych rzeczy wonności ożywie BielKron 264, 1v, 462v; KlonŻal C2v; WitosłLut A3v; KlonWor 56.

W porównaniach (2): Iáko Fenix ieden ptak ná fwiecie sie rodzi/ Ták z nim rowno ten to náłz zacny Háłká chodzi PaprPan D3v; Zyi nam Pánie te godziny Ták iáko Phenix iedyny KmitaPsal A3v.

Przysłowie: Rzadki/ powiedaią/ Ptak Fenix ná fwiecie/ ále dáleko rzádłzy Rzymłki Kxiądz tzyfły. KrowObr 228v; rzadki iest ptak Fenix ná fwiecie/ ále tho iefczce rzádłzy ptak miedzy brácią zgodá. RejZwierc 78.

Przen: Rzadka, jedyna w swym rodzaju osoba (1) : TV Mikołáy Mielecki leży pogrzebiony/ Phoenix Polłki iedyny: który niezmierny Zal wżem dobrym zołtáwił fwą śmierćią po łobie. PudłFr 61.

a. *Znak bojowy z wizerunkiem feniksa (1) : Krol łam ich szykował/ [...] By nie Phoenix co przed nim nołł giermek jego/ Nie widáci by go było z woýfká łzerokiego. KmitaSpit C4v.*

Synonimy: ogniowaczek, wyczyniec.